

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati na uredništvo — naročnino, reklamacije in vse administrativne stvari pa na upravništvo v Ljubljani, Učiteljska tiskarna, Franciškanska ul. 6/1. Vse pošiljke je pošiljati franko. Reklamacije so proste poštnine. Rokopisov ne vračamo. Telefon uredn. 312.

UČITELJSKI TOLJAK

Glasiilo Udruženja Jugosl. Učiteljstva - Poverjeništvo Ljubljana

Licealna knjižnica
1058 Ljubljana, Strossmayerjeva ulica.
II. drž. gimn. (Bpl.)

Izhaja vsak četrtek. Naročnina znaša za neorganizirane 40 Din, za inozem. 60 Din. Posamezna šte. 1 Din. Članstvo „Pov. UJU — Ljubljana“ ima s članarino že plačano naročnino za list. Za oglase in reklamne notice vseh vrst je plačati po Din 2-50 od petih vrst. Inerdatni davek posebej. Pošt. ček. ur. 11.197.

PAVEL FLERE:

Šolske oblasti.

(Narodna Prosveta št. 60.)

Dejstvo, da se je delitev naše države v upravno-politične oblasti že izvršila in izročilo tudi šolsko upravo v posameznih oblastih v roke velikim županom, bi kazalo sicer na to, da je odveč še danes govoriti o posebnih šolskih oblastih.

Ako to ipak storimo na tem mestu, je zato, ker hočemo opozoriti na načelno stališče, ki ga v tem vprašanju zavzema slovensko učiteljstvo, ter v kratkih potezah očrtati razloge, ki ga silijo k takemu stališču. Zakaj njegovo načelo je baš iz teh razlogov sposobno, da ga prihvati i ostalo učiteljstvo UJU, ali da o njem vsaj razmišlja, razpravlja in izjavlja svoje mišljenje.

Prvo, kar je treba poudariti, je, da slovensko učiteljstvo, organizirano v UJU, nikakor ni orientirano v pravcu kakega plemenskega separatizma, marveč se zvesto šteje med pripadnike državnega in narodnega edinstva. A baš to učiteljstvo se izjavlja za nedeljeno Slovenijo v šolsko upravno oziru. Pri tem ga vodijo 1. kulturne potrebe slovenskega šolstva, 2. administrativni vidiki, 3. zahteva po šolski avtonomiji.

Kulturne potrebe.

Kulturne potrebe slovenskega šolstva moramo smatrati istovetnim z obče narodnimi kulturnimi potrebami. Slovenski del našega troedinega naroda je bil pred ujedinjenjem upravno deljen na štiri avstrijske pokrajine: Koroško, Kranjsko, Štajersko in Primorsko, dočim so bili prekmurjski Slovenci podložni Madjarom. Naravno, da se narod kulturno ni mogel dvigniti ob tej razcepljenosti, posebno še zato ne, ker so avstrofilski vladni eksponenti za vsakim kulturnim gibanjem iskali panslavizem in izdajstvo; priznati pa moramo, da je ravno kulturno narodno gibanje bilo tisto, ki je kopal grob svoji mačehi Avstriji. Posebno hud je bil nemški pritisk na Slovence, ki so bili odvisni od nemškega Celovca in Gradca, tedaj na Koroškem in Štajerskem; nekaj boljše se je godilo tistim, ki jih je upravljala Ljubljana, na Goriškem in Primorskem se je favoriziral italijanski življenjski škodo slovenskemu, dočim se pod trdo roko Madjarske v Prekmurju že obče ni moglo govoriti o narodnem življenju Slovencev. Šele po ujedinjenju se je Slovenija,

kolikor je je ostalo ponesrečni rapalski pogodbi v naši državi, zedinila v eno upravno celoto tudi v prosvetnem oziru, in takoj je bil videti mogočen kulturni razmah. Kar so naši očetje zasanjali še pod Napoleonom, za kar so se borili v letu 1848. in od tedaj naprej in naprej, smo dosegli Slovenci po udruženju: lastno popolno univerzo, tehniko v Ljubljani, slovenske srednje šole in docela slovenske osnovne šole, v katerih se je do tedaj širila nemščina, odnosno madjarščina ali italijanščina ter je ta aliona na mnogih krajih že grozila, da povsem izpodrine iz šol materinski jezik slovenski. Umevno je, da si mal narod, kakor smo Slovenci, more obdržati tolike kulturne dobrine, ako ostanejo te nedeljene in neokrnjene ohranjene vsemu narodu. Napačno bi bilo, gledati v tej konstataciji kako plemensko separatistično ozadje, zakaj reči je treba, da vsaka državno nacionalna šola — od osnovne pa do znanstvenega vseučilišča — služi in mora služiti nacionalno državni kulturi, a po občem pravcu kulture tudi obče-kulturni ideji.

Ta prvi moment, ki smo ga iznesli v prilogo avtonomnih šolskih oblasti, priznavamo, da ne prihaja toliko v poštev niti za srbski niti za hrvatski del našega troedinega naroda, zato je i Srbom i Hrvatom najtežje umljiv, a mu tudi najrajši podtikajo separatistično tendenco, ki pa je nima. Opozoriti bi si dovolil samo še na to, da je slovensko šolstvo istotako dele celokupnega slovenskega dela našega naroda, kakor je srbska šola dele celokupnega srbskega dela in hrvatska hrvatskega: rojeno v mukah, dvignjeno s trpljenjem in srčno krvjo. A to, kar čutimo do njega, je ljubezen in ne sentimentalnost, in s tega gledišča bi se bilo ozreti na ta naš razlog.

Administrativni oziri.

Lažje umljiva sta ostala dva razloga: administrativna in avtonomija (op. administrativna samouprava) šolstva, osobito poslednji, ker je to itak zahteva vsega učiteljstva v UJU.

Že v »Nar. Prosveti« sami smo se izrekli proti šolskemu administrativ-

mu centralizmu — dasi smo odkrito priznavali nujnost obče upravnega centralizma države. Šolska administracija je tako subtilna, bi se moglo reči, da ne prenaša najizraziteje izvedenega centralizma, ako hočemo pustiti vplivati na obči razvoj šolstva različne kulturne in ekonomske prilike v naši državi. Administracija sama ni zmožna, da šolstvo dviga — dokaz, da imamo najvišji razmah pri šolstvu tako v didaktičnem, kakor pedagoškem oziru zaznamovati pri privatnih institutih, ki so najmanj vezani na občo administrativno. Centralna administracija je tudi preobložena z administrativnim poslom, da bi sama mogla dajati primereno in potrebno inicijativo za tak razvoj in razmah. Zato gre naša zahteva za tem, da se ustanove manjše odločujoče administrativne enote, ki bodo sposobne, da pregledajo kulturne potrebe in prilike svojega teritorija; v to pa so baš sposobni kulturni centri v državi; manj, ali celo nesposobni pa so centri, ki jih ima politična uprava, ki mora biti centralizirana, in jih potrebuje za svoje administrativne svrhe. Tem se granice lahko določajo celo z ravnilom in šestilom, prosvetni upravi pa jih morejo določati le kulturni vidiki in narodnokulturne prilike. Primerov za resničnost te trditve pač ni treba navajati posebe, ker jo občuti v sebi vsak narodni vzgojitelj. Kar mora imeti vse naše šolstvo skupno, je: državno nacionalna vzgojna ideja; in šolskoupravna centrala je pozvana v to, da daje šoli baš ta pravec. To pa bo mogla le tedaj, ako je, rešena administrativnih sitnic, dalekovidna in širokogrudna dovolj, da pušča svobodno besedo kulturnim potrebam širom naše države.

Zahteva po šolski avtonomiji, t. j. administrativni samoupravi.

Že zgoraj smo opozorili na to, da je z novo državno razdelitvijo na oblasti izročena šolska uprava v roke velikim županom. Brez ozira na to, da so in ostanejo veliki župani ponajveč partijski zaupniki — to vprašanje je iz šolskih vidikov za nas sekundarnega pomena, ker ne bomo nikdar dopustili, da se dnevna politika zanese v šolo — a že dejstvo, da veliki župani niso šolniki, nam diktira zahtevo, da je tudi ne smejo upravljati. Šolo najima v rokah učiteljev, učitelj naj jo upravlja, učitelj naj jo vodi v pravcu njenega razmaha. Ta premisa nas logično vodi do zaključka po

zahtevi avtonomne šolske uprave. Slovensko učiteljstvo je stalno zahtevalo uvedbo učiteljskih komor (op. učiteljskih zbornic), ki naj odločajo v personalnih učiteljskih zadevah ter z odločujočimi državnimi faktorji in s starši skrbijo za razvoj šolstva. Take korporacije pa je možno ustanoviti le pri avtonomni (op. administrativno samoupravni), decentralizirani šolski upravi, ako hočemo od njih resničnih koristi za šolo in za dobrobit narodov.

Za danes, ko smo napisali te vrstice predvsem za občo informacijo zahteve slovenskega učiteljstva in kot podnet v diskusijske svrhe, ne razpravljamo o zadeti podrobnosti in iz vseh mogočih vidikov. Povdariti le hočemo, da zremo osvoboditev našega šolstva, ki je potrebna iz oziroma na pravilno, neutesnjujočo, marveč vsestranski razvoj dovoljujočo državno nacionalno vzgojo, v tem, da se ustanove avtonomne (op. administrativno samoupravne) šolske oblasti, prosvetne direkcije (ali kakor naj se že imenujejo) s sedežem v kulturnih centrih v državi. Na čelu takih oblasti naj bo šolnik, ne birokrat, nego mož, ki pozna kulturne prilike in potrebe določenega teritorija; mož, ki je zavzet za razvoj šolstva in tudi sposoben, da more podpirati tak razvoj.

Opomba: Pod pojmom »administrativne samouprave« je smatrati le ločitev šolske uprave od politične državne uprave in nikakor ne kako teritorialno zakonodajno avtonomijo. Uredn.

Učiteljska omladina.

—uč Podporno društvo za učiteljski naraščaj v Ljubljani. Na pokrajinski skupščini UJU v Krškem se je obširno razpravljalo o tem vprašanju. Posebno pomanjkanje je na moškem naraščaju. Nujna potreba se je povdara tudi, da bi bilo več dotoka naraščaja kmetskih staršev, kateri bi iz svojega obzorja poznali potrebe kmetskega prebivalstva. Najboljši tak naraščaj dajo lahko v prvi vrsti meščanske šole. Povdarjalo se je potrebo začasne ukinitve ženskih učiteljšč, posebno zasebnih in otvoritev paralelnih moških učiteljšč. Naraščaju pa je treba izboljšati tudi socialni položaj. V to svrhu se je vršil 7. avgusta 1924 v Ljubljani ustanovni občni zbor gori imenovane društva, ki ima v prvi vrsti namen podpirati naraščaj glede stanovanja in hrane in tudi v drugih ozirih z materialno podporo. Društvo hoče zainteresirati tu-

LISTEK.

Zastopnik slovenskega osnovnošolskega učiteljstva v ministruvstvu prosvete.

Dolgotrajna zahteva slovenskega osnovnošolskega učiteljstva, da dobi enega uradnika iz svojih vrst v ministruvstvu prosvete, se je sedaj realizirala. S tem se je izpolnila naša zahteva, ki smo

jo stavili vsako leto na glavni skupščini UJU.

Tov. Pavel Fler, ki je odšel te dni v Beograd, je eden naših najboljših delavcev, dober poznavalec naše šolske uprave in zakonodaje, spreten administrativni uradnik in poznavalec moderne pedagoške literature.

Služboval je kot šolnik najprej pri Sv. Marku niže Ptuja od 1. novembra 1903 do 31. avgusta 1906, nato pri Sv. Lovrencu v Slov. goricah do 31. marca 1907, odkoder je prišel k Sv. Štefanu nad Šmarjem in na to 1. aprila 1913 v Letuš v Savinjski dolini, odkoder je bil 19. marca 1919 imenovan za okrajnega šolskega nadzornika v Ptuj, katero mesto je opravljal do odhoda v Beograd.

Mnogo njegovih pedagoških spisov je izšlo med časom njegovega službovanja v »Popotniku«, našem znanstveno-pedagoškem listu, kateremu je postal pod Neratom sourednik in leta 1918, samostojni urednik. List urejuje z veliko vne- mo in spretnostjo še danes. Istočasno pa deluje tudi pri drugih pedagoških listih naše države, osobito »Učitelj« je prinesel že več njegovih prispevkov.

Ob prevratu je skupno s tov. Ganglom izdal »Načrt preustrojitve našega narodnega šolstva«, v katerem so programatične točke našega vzgojnega delovanja in prosvetne uprave. Na polju šolske uprave in zakonodaje je deloval že pred prevratom in je objavil v »Učiteljskem Tovarišu« posebno razpravo ob

priliki, ko je bil predložen avstrijskemu parlamentu načrt o preustrojitvi učiteljstva. Po prevratu je deloval na načrtu novega šolskega zakona, ki ga je sestavilo slovensko učiteljstvo ter je bil pozvan pozneje tudi v anketo Glavnega Prosvetnega Saveta v Beogradu, ki je redigirala dr. Radojevičev načrt šolskega zakona.

Med slovenskim učiteljstvom je organiziral pedagoške krožke ter objavil v »Popotniku« o tem poseben načrt. Kot načelnik kulturno-pedagoškega odseka Poverjenišva UJU v Ljubljani je tudi tu uveljavil svoj načrt in je kulturno gibanje zanesel v organizacijo ter jo s tem dvignil tudi notranje.

Na polju šolsko-pedagoške književnosti se je uveljavil ob prevratu z izdajo III. stopnje »Šolskega lista« za višje razrede osnovnih šol in je izdal pozneje »Peto čitanko za osnovne šole«, za višje razrede, v kateri je uveljavil moderni sistem sestave šolskih čitank.

Deloval pa je tudi zelo mnogo na literarnem polju. Najdemo ga v »Zvončku«, ter je izšlo izpod njegovega peresa tudi več samostojnih del, od katerih vzemamo prvo mesto: Izdaja slovenskih klasikov, t. s.: Izbrani spisi za mladino: 1. Fran Erjavec; 2. Fran Levstik; 3. Matija Valjavec; 4. Josip Stritar; 5. Simon Jenko; 6. A. M. Slomšek. Dalje so izšli njegovi mladinski spisi: »Babica pripoveduje« in nazadnje »Slike iz živalstva«.

Vsa omenjena dela so izšla v založbi »Učiteljske tiskarne«.

Pavel Fler je tudi odbornik Slovenske Šolske Matice in pravi član Hrvatskega Pedagoškega Književnega Zbora v Zagrebu. Za zasluge na prosvetnem in organizacijskem polju je bil ob priliki prvega kongresa UJU odlikovan z redom Sv. Save IV. razreda.

25 letnica javnega dela g. Josipa Škaviča, poverjenika UJU v Zagrebu.

Letos praznuje pov. g. Josip Škavič v Zagrebu 25letnico svojega javnega pedagoškega in literarnega delovanja. Ob tej priliki mu je v dneh pokrajinske skupščine priredilo učiteljstvo, pov. UJU, Zagreb, slavnostno zborovanje, mu je k jubileju čestitalo in mu s primernim darilom izkazalo svojo naklonjenost. Gosp. Josip Škavič je danes voditelj hrvatskega v UJU udruženega učiteljstva in veren naslednik našega prvaka Davorina Trstenjaka. Na skupščini sta bila navzoča tudi predsednik UJU tov. Milutin Stanković iz Beograda in poverjenik UJU iz Ljubljane tov. Luka Jelenc.

Med mlajšimi funkcionarji »Hrv. pedagoško-književnega zbora« deluje tudi Josip Škavič. Rojen je 14. februarja 1881 v Sisku, kjer je obiskoval osnovno in meščansko šolo, učiteljšče je dovršil l. 1899. v Zagrebu. 1. novembra 1899 je nastopil prvo učiteljsko službo v Otrovancu, a nato je služboval na Otoku na Dobri (Po-

M. Kusijanović.
(Po »Nar. Prosv.«)

Z vetopom v nacionalno državo je postala naša organizacija nositeljica važne kulturne in prosvetne naloge; čimjačje in čimširše bo njeno kulturno in prosvetno delovanje tembolj bo služila narodu in državi. Kulturno in prosvetno delo naj ne bo le sredstvo drugim ciljem temveč naj služi samo svojemu vzvišenemu idealu.

PROSVETA

Glasnik Poverjenišтва UJU v Ljubljani
o kulturnem in prosvetnem gibanju učiteljstva.

ERNEST TIRAN:

Organizacija šolskega odra.

(Referat v narodno-prosvetnem odseku na pokrajinski skupščini UJU v Krškem 8. julija 1924. (Konec.)

Naj se dotaknem še centrale. Prva in glavna njena skrb bodi, da zbere potom ustanovljenih okrajnih odsekov ŠO ves material, ki se nanaša na ŠO, kraje, kjer je stalen ŠO, ali oder, ki ni šolski, a zanj na razpolago; čigav, kakšno in koliko opreme premore; kako je bila pridobljena; ali če pravega odra ni, pa se vseeno prireajo igre: kako, kje. Dalje imena vseh tistih, ki so se pri ŠO posebno uspešno udeleževali; pri čem. Imen seveda centrala ne rabi samo zato, da bi bila objavljena in dotičniki javno pohvaljeni; saj nismo otroci; ta imena rabi centrala v to, da se izkoristi uspeh posameznikovega posebnega talenta v čim največjem obsegu. N. pr. je gđ. Gradišarjeva iz Moravč sestavila rajalne točke k mojim Čudežnim goslim, ki so umetniško efektne. Če zdaj odstopi rajalna shemata centrali — (kar bi rade volje naredila, če se jo pozove), centrala pa jih posreduje onim, ki bi to igro hoteli vprizoriti, jim bo skrajšano to nelahko delo najmanj za polovico. Tako seveda tudi za režijo, pevske in glasbene točke, kuliserijo, oderske efekte, originalno reklamo itd., itd. Potem naj zbere centrala vse podatke glede uspeha ŠO v posameznih okrajih, kakšno je stališče ljudstva napram ŠO in zakaj, česa vsak posamezni ŠO najbolj rabi. Dalje naj izda načrt za čim cenejši in praktičnejši zložitvi ŠO; skice za scenerijo, navodila za tehnično opremo in režijo posameznih iger; organizira naj čim hitreje razpečevanje knjižnice ŠO in s tem za čim intenzivnejše pomnoževanje primerne repertoarja; vodi naj statistiko in sistematično propagando ŠO v širši javnosti, sploh pospešuje vse, kar se kakorkoli tiče ŠO. Navidez je to mnogo; če pa se lotimo dela vsi, bo v par mesecih opravljeno in bo vzcvetelo in rodilo.

Ko sem zdaj v osnovnih potezih obrazložil svoj načrt organizacije ŠO naj razgledamo še nekaj komponent tega načrta.

Prva je gospodarska, finančialna podlaga. Kje dobiti denarja za realizacijo centrale, za publikacije, pisarno, propagando itd., itd. Od tiskarne ne moremo zahtevati vedno in vsega, od javnosti ne pričakujemo zaenkrat ničesar. Treba, da se postavimo na lastne noge. Kako? Vprašanje je važno in sloni na njem doberšen vogal vsega načrta.

Predlagam: 1. Delegacija predloži učiteljstvu apel, naj sprejme kot svojo častno obvezo napram organizaciji, da za 1. dec. 1924 priredi na vseh šolah prireditve, katere čisti donos naj se votira za »narodno-prosvetni sklad UJU«. Naj ne bo nobene šole v Sloveniji, ki bi tega dne ne prinesla svojega, čeprav še tako skromnega obolusa na oltar našega cilja. Naj ne bo nikogar, ki bi dejal, za par dinarjev se ne izplača. Naj skuša tisk doseči samo moralčen uspeh! Naj bo simbol 1. decembra obenem simbol našega dela — naša preizkušnja!

Ime šole, organizatorja ter donos se objavi v »Tov.« do 14. decembra.

2. Vsak v UJU organiziran razrednik prevzemi dolžnost, da razproda vsaj 3 izvode vsakega zvezka knjižnice ŠO in jih tekom enega meseca tudi plača.

Na ta način bi se doseglo, da se razproda v najkrajšem času približno vsa vsklada in se lahko založe nova dela, da se vzbudi zanimanje in položi temelj ŠO tudi tam, kjer ga dosedaj še ni bilo, da se zbudi otroku ljubezen do knjige sploh, obenem pa pritegne k žrtvi za prosveto enkrat tudi kmeta, ki jo bo v največjih slučajih tudi lažje utrpel kot uradnik, ki sloni zdaj na njem večidel vsa. V par letih bi imeli na ta način čisto dostojno izbero repertoarja, obenem pa bi se tudi zvišali dohodki od odstotkov, ki ga po dogovoru plača tiskarna nar.-prosv. odseku v sklad. S prvim predlogom pa se bo dobila glavnica, ki bo za najnujnejše

potrebe najbrž zadoščala. Upoštevam tu samo finančni efekt.

To bi bilo v naglici nekaj. Vsak posameznik seveda naj razmislija tudi sam; prepričan sem, da se bo z vztrajno dobro voljo in požrtvovalnostjo našlo tudi še drugih virov.

Drugo naj bo vprašanje repertoarja. Izdaja se naj po izreku, da je najboljši komaj dovolj dobro za mladino, samo v vseh ozirih res neoporečne igre. Kdor hoče pisati za mladino, ne sme pisati za mladino. L'art pour l'art za ŠO seveda ne velja. ŠO ima čisto natančno določen cilj, torej je in mora biti tendenčen. Ne mislim pa, da bi moral zato gojiti literaturo a la pridni Janezek in hudobni Mihec, niti ni neobhodno potrebno, da bi od ŠO bingljali tisti slavni moralični uspehi: laž ima kratke noge, ne kradi, ne lučaj kamenja, ogenj ni igraka, kdor drugim jamo koplje itd., itd. Kdor je psiholog in je opazoval otroka, ta ve, da otrok odločno odkloni vsako tendenco, čim jo je opazil miselno. In opazi jo s presenetljivo, skoro absolutno točnostjo. Torej mora biti nevidna, fina, taktna. Podana mora biti ne v besedah oseb, temveč v obeh samih, v kazalnosti dejanja, tako, da si jo bo moral otrok izluščiti nevede in nehoti in jo občutiti sam, po svojem najbolj notranjem duševnem doživetju. To je prvi pogoj dobre mladinske igre. Drugi pa je — in to se navadno greši — naj se gleda, je-li so vloge primerne otrokovemu duševnemu obzorju. Navadno se razume s tem to, da se otroku ne sme dati vloge odraslega. To ni popolnoma točno. Opazil sem, da je otrok podal ravno take vloge — ne vseh! — z neko svojevrstno, dovršeno umetnostjo, ki ima mnogo sorodnosti z ekspresionizmom marionet, prednost pred njimi pa ravno po svojem individualno originalnem pojmovanju. Rekel sem, ne vseh. Katere pa? Vse tiste, katerih ne bo samo reproduciral ob spremljevanju naučene kretnje, temveč jih bo svobodno interpretiral po sebi lastnem, naivnem videnju. Predvsem torej pravljice: pravljice kralja, ministra, dvorjanov, itd. ali pa pravljicnih personifikacij ne bo niti poklični igralec podal boljše kot nardjen šolski odras. Saj ima ta že vnaprej vse tisto, kar si mora umetnik po poklicu šele trdo priboriti — kontakt s publiko potom iluzije resničnosti. Nasprotno seveda bo ostal otrok v vlogi, ki je ni v svoji duševnosti in po svoje prebavil, žalostna karikatura in bo morebiti sicer počasi, zato pa čisto gotovo zgubil veselje do igranja. Upoštevajoč vse to naj centrala skrbi, da bodo igre, ki ji bodo ponudene v založbo, prišle pred tiskom v roke večjemu številu kritikov, ki so obenem tudi dobri mladinski psihologi. — Prednost med enakimi naj se daje igram, ki bodo vzgojevale nacionalno zavest, posebno pa še onim, ki bodo znova in znova podžigale spomin na danes že skoro pozabljeno našo iredento.

Tretje naj bo vprašanje odra, kulis, garderobe itd. Izdela naj se načrt, mogoče tudi več različnih načrtov za cenen, praktičen zložitvi šolski oder, ki bi si ga mogla poskrbeti ali potom domačega obrtnika ali potom »Tvornice učil« vsaka šola. Isto velja za skice za enostavne, v čim največ igrar porabne scenerije; predvsem pa se naj pokrene vprašanje ustanovitve okrajnih šolskih garderob, ki bi bile na razpolago vsem šolam v okraju. Za manjšo igro si — največkrat naše tovarišice — garderobo morda še z resnično in priznanja vredno požrtvovalnostjo ter včasih skoro ženi- alno iznajdljivostjo spravijo skup; ob večji pa obupajo in opuste prireditve, kar je sicer razumljivo, pa obžalovanja in odpomoči vredno, ker začne s tem mogoče ravno v kraju, kjer so sicer dani vsi predpogoji zanj, z izčrpanjem uprizorljivega repertoarja ŠO polagoma usihati, dokler ne zaspi zares... Oder sam in

kulise — je sicer paradokсно, a res — se v sili utrpijo, garderoba ne. Videl sem prireditve na enorazrednici: oder kot v vsaki šolski sobi, scenerija mistično enostavna, — pa sem se zabaval do solz. Drugič spet smo igrali sami: pod kozolcem in za kulise je bila detelja... — Dalje naj bo pri igrar, ki jih bo izdajal nar.-prosv. odsek, tudi kratka karakteristika nastopajočih oseb. Mnogo bi bilo ponekod delo olajšano tudi z navodili za šminkanje, masko, lučne efekte in druge tehnične pripomočke.

Nič manj važno ni vprašanje statistike in propagande. Uvede naj se obvezno poročanje o prireditvah in delu za š. o. okr. odseku ter se naj v to svrhu razmnoži vse za statistiko važne rubrike obsegajoč formular. Okr. odseki pošiljajo centrali mesečni pregled o delu ŠO v svojem okraju. Centrala naj dalje skrbi, da se bo naše delo videlo in primerno ocenilo v široki javnosti. Poročanje o prireditvah samih naj bo zrelo, formula: »le tako po začrtani poti naprej in uspeh ne izostane« — naj ne bo več obligatna. Povdaria naj se državno in narodno-vzgojni pomen in naj ostane to poročanje v rokah prireditelja; bodi pa njegova dolžnost.

V podrobnosti vsega dela se tu ne morem spuščati; prepuščene naj bodo, kakor sem že rekel, inicijativi posameznika. Predpogoj vsega uspeha pa bo — naj to še enkrat povdam — trdna zavest, da je stanovsko delo stanovska dolžnost in da je treba zato, da se strmejo vanj vsi, ki so mladi in zdravi dovolj, da so spoznali njegov veliki pomen, katerega mi je nekoč nekdo prav dobro karakteriziral z definicijo šolskega odra:

»Šolski oder je, če otroci igrajo, kar bodo nekoč živel.«

Socialni tečaj za učiteljice.

Dne 4. avgusta 1924 je otvorilo društvo slov. učit. v Ljubljani šestdnevni tečaj za socialno naobrazbo učiteljic v Akademskem kolegiju v Ljubljani (Koledvorska ulica). Predavanja so se vršila od 9.—11. dopoldne in od 15.—17. popoldne. Na dnevnem redu so bile sledeče teme: 1. Pomen udeleževanja učiteljic izven šole. 2. Prosvetno udeleževanje učiteljic. 3. Praktična navodila za poslovanje v gospodarskih organizacijah. 4. Pomen prave taktike pri vzgoji dece v šoli z ozirom na idejno vodstvo mladine. 5. Pomoč ljudstvu v poljudnih pravnih zadevah. 6. Udeleževanje v organizacijah izven šole. 7. Sokolstvo. 8. Zaščita matere in dece. 9. Ženske organizacije in njih delovanje v Sloveniji. Ogledovanje Dečjega doma in zavetišča, tiskarne in tvornice učil in knjižnic. Tečaj je dobro uspel in je bilo poskrbljeno tudi za ceno prehrano in stanovanje. Ideje takih tečajev moramo toplo pozdravljati in priporočiti tudi našim okrajnim društvom ter delovati na to, da se bodo redno prirejali o počitnicah taki tečaji za učiteljstvo obojega spola potom našega poverjenišstva UJU oziroma kulturno-pedagoškega odseka. Kar je zmoglo Društvo slovenskih učiteljic, bo to mogoče tudi okrajnim društvom in poverjeništvu.

Naše narodno prosvetno delo.

Šolski odri in pevski zbori.

—po Bela cerkev. Na tukajšnji dvo- razredni osnovni šoli je nastopila, kakor že napovedano, šolska mladina prvič pred občinstvom (odkar tu šola stoji) dne 22. junija t. l. in izvajala sledeče točke vzporeda: 1. Deklamacija: Mali Jugosloven. 2. Petje (dvoglasno): Na tujih tleh. 3. Deklamacija: Na poti v šolo. 4. Dramatična slika (petje): Sarafan. 5. Igra v treh dejanjih: Povodni mož. 6. Telovadni nastop s petjem: Naprej. — Oder, provizoričen, iz papirja in starih desk, je popolnoma zadoščal. Le šolska soba ni mo-

Kdor plove brez smotra in jasne smeri v svetovni reki, je izgubljen, ta služi le drugim; zato se moramo vprašati: ali imamo pravi smoter, pravi ideal, brez pravega ideala in jasne smeri ni mogoče napredek. Kake kulturne in prosvetne ideale imamo izven šole? Usmerjajmo tudi v tem pravcu svojo pot!

gla zajeti vsega občinstva. Isti dan otvorjena razstava ženskih ročnih del in risarskih izdelkov, je tudi dosegla svoj namen. Bila je tudi ta prva v tem kraju. Uspeh prireditve in razstave v moralnem oziru popoln, prireditve same v materialnem zadosten. Tudi je tukajšnja šolska mladina nabrala za pirhe za 1. 1924. 75 Din. 1. 1923. 50 Din in 1. 1922. 30 Din. Ko bi krajni šolski svet (nebodigatreba) imel nekoliko smisla za šolo in manj nasprotov, kakor to dosledno dela, bi učiteljstvu tukaj »bilo dobro biti.«

—po Ponikve ob južni železnici. Na našem novem šolskem odru smo v tekočem letu uprizorili drugo predstavo — slednjo z našo šolarsko mladino. Igrala se je Roševa igra trodejanka »Roža zdravja« pod vodstvom tovarišice Janike Vošnjakove. Akoravno je tehnična stran — osobito oprema kraljeve sobe, gozdna slika s kočjo — precej težavna izpeljava — kakor tudi nastopi poedinih oseb v drugem dejanju nelahki, moramo le čestitati naši režiserki in tovarišicam, k dobremu uspehu. — Pevske točke so se ob spremljevanju domačega tamburaškega zbora z vsjo sigurnostjo in živahnostjo izvajale. Vodil je tovariš Ljudevit Komar. Z dohodki obeh prireditve smo krili vse nastale stroške našega odra, katerega lahko stavimo za vzor vsem drugim podeželskim odrom že z ozirom na njegovo učinkovitost in svoje vrste izdelano lice in kulis.

—po Šolsko vodstvo v Adlešičih je priredilo tudi letos Vidovdansko proslavo, ki se je ponovila v nedeljo za občinstvo. Otvorila se je na Vidovdan tudi razstava šolarskih izdelkov in belokranjskih pisanic. Razstava je bila otvorena 14 dni.

—po Cirkovce. Sklepna šolska prireditve je imela sledeči spored: 1. Petje: Večernica, Rožici, Mlatiči, mešani zbori otrok in učiteljstva. 2. Deklamacije: Mak, Ciciban. Kosovo. 3. Igra v III. dejanjih: Šola v nebesih.

—po Dobrna pri Celju. Na Vidov dan je priredila naša šola v topliški dvorani jako lepo uspešno narodno slavlje. Upravitelj državnih toplic, gospod Jankovič, je pozdravil topliške goste, ki so se v mnogobrojnem številu odzvali vabilu in napolnili krasno ovenčano dvorano. O pomenu »Vidovega dne« je govoril gospod nadučitelj Šmid. Otroci so prav lepo deklamovali in peli narodne pesmi. Za ubogo šolsko deco so darovali topliški gostje 3357 Din.

—po Šolski oder na Turjaku. Šola na Turjaku je priredila 13. julija otroško predstavo s sledečim vzporedom: Aljaž: »Triglav« — peli odrasli. Premrl: »Rože za Marijo« — peli otroci. Stritar: »Na poti v šolo«. Jerajeva: »Kralj Matjaž«, deklamaciji za najmanjše šolarje. — Finžgarjeva dvodejanka »Vedež« je zelo ugajala odraslim in otrokom. To bo ena najboljših naših mladinskih iger. Scenarija zelo preprosta, za vsak oder. Vidi se, da jo je napisal resen literat. Objavljena je bila v 7. in 8. številki »Novega Roda« leta 1922. — Opazovanja po prireditvi: Mož iz hribov blagajniku: »Tega bi pa ne mislil, da se dajo otroci tako izučiti. Nāte, prej nisem nič plačal!« Inteligentna dama: »Otroci se mnogo bolj poglobe v svoje vloge kot odrasli. Vidi se, da žive z njimi.« Med tednom po igri so pošiljali otroci-igralci »pošto«, da bi igro ponavljali. — Dohodek — pri prostovoljni vstopnini, v kraju, kjer so večinoma revni poljski delavci — 267 Din. Porabi se za stroške z novim šolskim odrom, ki je s tem plačan. Za novi šolski oder so darovali ves les ljudje. Ogrodje so naredili brezplačno fantje in moške. Stoji v šolski sobi brez ovire in je premakljiv. Kulise, ozadje in pročelje je s finim umetniškim okusom izvršil tov. Erbežnik iz Ljubljane. Temu požrtvovalnemu tovarišu smo v prvi vrsti dolžni zahvalo, da je prišla šola, s tako majhnim okolišem, do svojega šolskega odra. — Ob dovršitvi odra, meseca aprila, je priredila odrasla mladina v počastitev spomina rajnega tukajšnjega župnika A. Medveda njegovo igro »Prvi april«, prizor »Vino ali voda« in nekaj drugih točk.

—po **Državna meščanska šola v Dolnji Lendavi**. Igrali smo Ribičičevo »Vraže«. Snov je vzeta iz kmetkega življenja za časa, ko so ljudje še verovali v vraže. Pavlihu kot bivšemu študentu smo dali obnošeno obleko v modernem kroju, drugi vsi so v kmetških oblekah, odprto kmetško ognjišče smo sestavili iz zabojev in ga prevlekli z ovijalnim papirjem, katero smo popleskali z navadnimi nastenskim barvami v obliki zida in opeke. — Za podpeček je služil manjši zaboj, vanj smo vtaknili upognjeno lepenko, da je dobil obok, ovajalni papir pa smo primerno izrezali. — Ogenj smo fingirali z »laterno«, okoli katere smo podelovali dračja in ga ovili z rdečim krepanim papirjem. Pojemanje in naraščanje ognja je reguliral učenec pod ognjiščem z električnimi žarnicami. V ta namen je bila na pokrovu zadaj za laterno odprtina. — Ogenj pri hrastu kreše Pavliha s kremenom in se pri tem vedno bolj pripogiba v dračje ter tam neopaženo prižge žepno žarnico, ki je v svetilki že pripravljena in z rdečim papirjem ovita. Vse drugo je enostavno. — Prvo dejanje nima skoraj nič dejanja, zato je treba vezati gledalce z govorom, ki more biti najbolj značilen in izrazit pri stari materi. Igro smo priredili okoli obletnice Stritarjeve smrti, zato smo slavili obenem njegov spomin s sledečim sporedom: 1. Govor učenca o Stritarju kot vzgojitelju nove pisateljske generacije in mladinskem pisatelju z navedbo njegovih del, kojih naslovi so bili pritrjeni na venco okoli Stritarjeve slike. 2. Deklamacije Stritarjevih pesmi: »Zajec pozimi«, »Oba junaka«, Dvogovor. — »Mladini«. 3. Živa slika: Učenka drži od ene strani venec nad sliko Stritarjevo, od druge strani učenec kleče na eni nogi čita iz Stritarjeve knjige. Kot zadnja točka: Rajalni ples dečkov in deklic s petjem (»Vesel se je sešel naš zbor«).

—po **Dolnja Lendava**. Prirediteljev ob koncu šolskega leta. 1. Pesem »Slovenec, Srb, Hrvat«. Dvoglasno. 2. Govor učenca v zmislu zaključka šolskega leta. 3. Deklamacija: Aškerc: »Mejnik«. 4. Telovadni nastop deklic s petjem. 5. Deklamacija: Gregorčič: »V pepelnici noči«. 6. Telovadni nastop dečkov. 7. Telovadni nastop deklic (III. razred) s petjem. 8. Dramatsko prikazovanje (v kostumih) Aškercove pesni »Časa nesmrtnosti«. 9. Petje »Več lista šuma«. Dvoglasno. »Bože pravde«.

—po **Podgorje pri Slovenjgradcu**. V minulem šolskem letu se je s prihodom novega šolskega voditelja tudi zbudilo zanimanje in veselje naše šolske mladine do šolskega odra. Priredili sta se prvi dve šolski veselici (1. januarja in 29. junija). Vzored je bil pri obeh precej obsežen: 1. Deklamacije preve prireditve: Bogdanček - Jugoslovaneček. Slovenska govorica. Najboljše vince. Zlata ptička. Veseli šolarček in druge. Pri drugi prireditvi: Ivanček - zaspanček. Slovenec sem. Neodrešeni domovini. Svetinja. Čista vest. Veseli pastir. 2. Mladinski igri: Hvaležna sirota. Teta iz Amerike. 3. Petje: 1. Izidor. Lisica. Na goro. Bože pravde. 2. Zvonovi. Veverici. Škrjanček. Dolenjska. Domovina, mili kraj. Bože pravde. Deklamacije so bile zvezane s primernimi gestami in lepo naglašane. Pri gledališki predstavi so vsi učenci-igralci neustrašeno in dobro rešili dane jim uloge. Dvoglasno petje med posameznimi točkami je prav lepo učinkovalo. Prizora »Ob zibelki prestolonaslednika« pri prvi in (4 deklice — telovadba s petjem) pri drugi veselici sta prireditvi na slavnosti dokaj pripomogla. Ljudstvo kaže do takih predstav mnogo zanimanja in veselja. Skupni dobiček — vstopnina in licitacija prostovoljno darovanih predmetov — je znašala 1965 Din. Denar je namenjen v prid revnim šolarjem in šolski knjižnici. Glavni namen šolskih prireditev pa je bil in ostane v tem, kakor je naglašal vsakokrat šolski vodja v svojem pozdravnem govoru: Šola in dom sestrici sta dve, nobena brez druge hoditi ne sme! Na dan, Slovan! Človeštvo ena bode naj družina, potem bo močna domovina!

—po **Dol pri Hrastniku**. Na tukajšnji osnovni šoli je bilo delovanje učiteljstva z učenci na izvenšolskem prosvetnem polju sledeče: 1. Dne 2. februarja se je vršila prireditev mladinske igre »Čista vest«. Za njo so se vršili šaljivi prizori prepleteni z deklamacijami (iz vsakega razreda po 1 učenec) in pevske točkami. II. Na Velikonočni ponedeljek je bilanuprizorjena igra »Povodnji mož«. Tudi tej igrici so sledile deklamacije, dvospevi in zborna petje

tri in štiriglasnih pesmi. Pri obeh prireditvah je bilo občinstva nabito polno ter je bila glasno pohvala, prirediteljem najboljše plačilo za njih trud. Uspeh v moralnem kot gmotnem oziru je bil prav dober. III. Vidovdanovo slavlje je bilo spojeno s poslovnico od šolskega ravnatelja g. Antona Gnusa. Sobana je bila slavnostnemu dnevu primerno krasno ovenčana in spremenjena v pravcato livado rdečih cvetk. Zastopniki posameznih razredov so se v vezani in nevezani besedi poslovi od svojega vzgojitelja in vestnega vrtnarja nežne dece. Tesno je bilo pri srcu vsakomur, ko so izdneli poslednji akordi za to slavlje nalašč komponirane pesmice: »Ne zabi nas...« IV. Kot vzgojno najbolj uspelega mi je izmed številnejših izletov potreba omeniti onega, ki se je vršil dne 21. in 22. julija na Bled, Dobravo, Vintgar. Na povratku pa je bil spojen s kratkim ogledom Ljubljane. Deca, videča toliko prirodnih krasot, je s tem nehote postala pri starših najboljša propagatorica in zagovornica skupnega delovanja šole z domom. — NB.: Poslovilne pesmice za ravnatelja A. Gnusa nam je radevolje zložila tovarišica Anica Černejeva iz Celja. Igrita sta naučila in vodila V. Jurko in Pavla Halerjeva. Slednja je prevzela vsakokrat tudi priučenje številnih deklamacij. Davorin Čander je poskrbel za ubrano petje. Tovariša Boris Pečarič in Edo Ferenčak pa sta pomagala marljivo postavljati vsakokratni oder in kulise.

—po **Vitanje**. V nedeljo 22. junija t. l. je stopila naša šolska mladina tretjič v tem šolskem letu pred občinstvo z dobro uspešo prireditvijo. Na vzporedu so bile tri igrice (Bratovska ljubezen, Lažniva Milena, Oče sirot), deklamacije (Lepa si slovenska zemlja, Domovina, Sirota) in petje (Na tujih tleh, Domovina, mili kraj, Rožica in Tvoj angelj). Čisti dobiček 691 Din se bo porabil za napeljavno električne luči v šolsko poslopje. Kakor pri prejšnjih prireditvah, tako je tudi tokrat prebivalstvo našega trga in najbližje okolice pokazalo svojo naklonenost napram šoli, kajti v lepem številu se je odzvalo povabilu, deloma pa poslalo izdatne prispevke. A žal, tukajšnje kmečko prebivalstvo po pretežni večini nima zmisla za take prireditve, ki so v prvi vrsti njemu namenjene. Naš kmet razen nekaj častnih izjem, noče poznati truda učiteljevega. Vidi le njegovo »visoko« (?) plačo in njegove proste urice. Le tisti je v njegovih očeh dober učitelj in »fejst gospod«, ki bi pustil, da bi starši nekaznovano odtegovali otroke šolske mu pouku. »Jaz nič ne znam, pa le živim, še bodo moji otroci živeli.« Take in podobne besede se slišijo tukaj vsak dan. Velik idealist mora biti učitelj, ki v takih razmerah ne izgubi veselja do poklica.

—po **Proslava Vidovega dne v Radvanju pri Mariboru** se je obhajala v znamenju trobojnice na prav lep način. Od šolskega vodstva s pismeno okoliščico povabljeni člani krajnega šolskega sveta, občinskega odbora in požarne brambre, so se udeležili v precejšnjem številu cerkvene in šolske slavnosti. Po službi božji so se vsi s šolsko mladino in učiteljstvom zbrali v okrašenem V. razredu, a občinstvo zbog pomanjkanja prostora na hodniku. Po kratkem slavnostnem govoru, posvečenem spominu padlih junakov pred 500 leti na Kosovem polju in v zadnji strašni svetovni vojni, je črno oblečena učenka vznešeno prednašala pesem »Vidov dan«, na kar so vsi pričujoči zaklicali v spomin padlim junakom trikrat »Slava!« Drugi del slavnosti je tvoril sklep šolskega leta. Belo oblečena deklica se je ganljivo zahvalila učiteljstvu, staršem in krajnemu šolskemu svetu za vse izkazane jim dobrote celega leta, na kar so otroci v znamenje svoje hvaležnosti poklonili vsem mnogo šopkov. Popoldne se je vršila na vrtu Mandlove gostilne pred okrašeno vladarjevo sliko na željo prebivalstva šolska veselica, pri koji so bili otroci trikrat bogato pogoščeni z jestvinami in brezalkoholno pijačo s troški 3600 Din. V zahvalo je šolska mladina zabavala občinstvo ves popoldan z bogatim sporedom, obsegajočim 28 točk, kakor: Pozdrav, razni šaljivi otroški prizori, samospevi, dvospevi, pevski zbori, šaljivi in narodni, rajalni nastop deklic s petjem, pripovedka o strahu, telovadne igre, in sicer pod poveljstvom učencev samih, zahvala itd. Otroci so nastopali samozavestno in neustrašeno tako dobro, da niso želi samo obilo priznanja, temveč celo občudovanje ter so se čuli glasovi, da bivaš nemška šola, ki je prirejala podobne veselice, ni imela tolikih uspehov. Da je bilo ve-

selje otrok povišano, so končno v orožnike napravljeni učenci med vseobčini ploskanjem pridno gonili v zapor premožnejše domačine in učiteljstvo, kjer so se morali odkupiti. Otroci in odrasli so bili veselo razpoloženi. Letošnja slavnost Vidovega dne je dokazala prvič, da si v prej ponemčenem Radvanju slovenska misel in državna zavest krči polagoma, a gotovo pot v prebivalstvo. Začetkoma sovražena slovenska šola si je potom javnega obhajanja državnih praznikov tekem 5 in pol leta osvojila prebivalstvo, zato se je bil za to šolsko veselico ustanovil izmed domačinov poseben veselilni odbor, ki je prijetno iznenadil mladino in učiteljstvo ter ustvaril med šolo in domom trdno vez. Naloga učiteljstva je, to vez jačiti ter slovensko šolo držati tudi v prihodnje nad bivšo nemško.

Razstave otroških izdelkov.

—pr **Bela Krajina**. Šolska mladina v Dobilčah je priredila razstavo risarskih, rokotvornih, spisovnih in ženskih ročnih del v učilnici, prepojeni z aromo lipovega cvetja, katero je bilo razpeto po stenah. Risanje bi razdelili v dva dela: po naravi in ornamentiki. Jasno je bil začetan prehod iz najnižje stopnje, ker dosedaj je delal učenec lastne kompozicije fantazije. Bistvo mu je bila glavna oblika, v katero je nagromadil vse detajle, kateri so se mu zdeli važni, pa najsi so bili spravljeni v obliko ali stali izven nje. To se mu je zdelo postransko. Ko je izčrpal iz sebe vse, se je zaradoval ob sliki. Prvo leto ima njegov duh svobodo lastnega izraza — vzvalovanje globoke duševne razkošnosti šestih let. — Izdelki iz narave se goje v nežnih predpripravi varne koncentracije iz razreda v razred, kar je z veseljem pozdraviti! Vidi se, da se že iz nizkega začne vlivati opazovanje labirinta prirode. Stopnjema mu je bila izluščena zlata prostost ob vklesavanju vedno novega — tvorba skladov podlage za dragoceno zgradbo, ob kateri se uri roka, ostri opazovanje, razvija um in okus estetike, da bo zopet lahko zaveslal svobodno, toda z dovršenostjo. Prvi koraki na poti risanja: preme, vijuge, loki rode v učencu nekako odzoro, ker so mrtvi, a biti mora — iz njih izhaja življenje, katero smo videli v slikah pomladanskega lista. Dela preveva popolna snaga, kar je že v tej dobi težko najti. Tembolj se zrcalijo višji oddelki v svojih dovršitvah ob ogromnem prehodu, v katerem se skriva pregled — kaj mora učenec znati. Ako bi se pomudili samo pri podpisih, bi brali iz njih popolno sigurnost. Velika važnost se polaga pri risbah na pisavo, ker ona je tudi tisti faktor, kateri zaokrožuje celoto dela. Izdelki ližejo vzporedno s časom prirode. Kako lepo so izdelani hrošči, kateri s svojo živo barvo izstopajo iz beline! Kakor ornamentika, ki zavzema tretjino del in se goji s toplo ljubeznijo. Pri nas, v Beli Krajini, mora zavzeti ornamentika svoje mesto na vsaki šoli, ker ornamentika je izraz Belokranjca. Ko se je rodil, je bil položen v okrašeno zibelko in od tedaj dalje so ga spremljale barve skozi pot življenja, kateri si je postiljal z vedno novjšimi deli. Novotarija časa je že precej izmila ornamentiko in treba je vgrezniti zavoro časa propasti in to na način, katerega smo videli pri ženskih ročnih delih na otiračih (brisačah). Res, da je bolj težko priti do novega platna, zato si je pa gđ. voditeljica omislila drug način: že rabljene so se očistile in okrasile. Ni dvoma, da ima to večji pomen. Pri hišah nimajo veliko otiračev na razpolago, zato pridejo precej te v uporabo. Ko se bodo pa nabavili s časom novi, bodo vsi polni motivov, ker nova stvar itak ni zastavljena za staro. Rokotvorni pouk je obsegal najnujnejše gospodarsko orodje, skrbno izdelano, saj ima namen, da zadobe učenci voljo za delo, uvajanje v napravo, da to, kar naredi, je izpeljano natančno in okusno. Smernica je prav dobra, kar izpričujejo dela. Ker stoji risanje, ročna dela in lepopis v najtesnejši zvezi, odgovarjajo tudi spisovni izdelki nad vse pričakovano. Vsaka črta črk, v obeh razredih, je kakor vliata. Sigurni loki, pravilno sučenje, razdalje črk in besed, kar je mati lepopsija. Zahvaljujemo se gđ. učiteljici za trud, kateri je pripomogel, da je razstava tako lepo vzcvetela, imela nebroj gledalcev-staršev, kateri vsako leto bolj uvidujejo šolo kakor svetišče napredka in tudi vzgojiteljici oseb, kateri jim stojita vedno ob strani. Zato je tudi razmerje med njima zelo ugodno. Pozdravljamo razstavo in želimo ob letu zopetnega svidenja!

Naša kulturna organizacija.

Predavanja in poročila pri društvih.

—s **Učiteljsko društvo za konjiški okraj** je priredilo v soboto, dne 5. aprila 1924 v Konjicah enodnevni knjigoveški tečaj pod vodstvom tov. Al. Berceta iz Špitaliča. Udeležilo se ga je 24 učiteljev(-ic) in 1 neučitelj. Tečaj je uspel vse-skozi prav dobro. S tem bi bil storjen v tukajšnjem okraju velik korak k udeleževanju predpisanega rokotvornega pouka, katerega panoga je tudi knjigoveznštvo. Zeleti bi le bilo, da priskrbe posamezni krajni šolski sveti potrebno orodje in drug material, kajti učiteljstvo samo ne zmore vseh izdatkov.

—s **Učiteljsko društvo za Mežiško dolino**, 12. aprila 1924 v Guštanju. Od članov navzočih —?

Slabi uspehi na srednjih šolah, predaval tov. R. Šimon. Tov. Šimon navaja v svojem referatu kot vzrok slabih uspehov na srednjih šolah napačen način pouka, posebno v nižjih razredih, kjer bi imela biti živahna izmenjava misli med učenci in profesorji, a namesto tega se podavajo mladini od 10—14 let suhoparna predavanja, ki gotovo ne morejo vzbuditi pravega zanimanja za pouk. Zlasti napačen pa je način jezikovnega pouka, katerega smoter je vzbujanje jezikovnega čuta do primerne spretnosti v pismenem, ustnem izražanju. V jezikovni čut pa pride le to, kar mnogokrat govorimo, čitamo in pišemo; torej je glavno v jezikovnem pouku vaja in ne učenje slovniških pravil. »Določitev stavkovih členov je samo teoretično delo, ki ima za učence le malenkostno vrednost«. Moderni jezikovni pouk ne priporoča analiziranje stavkov, ampak gre nasprotno pot in stavke gradi. Tudi v srednjih šolah bo treba prilagoditi pouk načelom moderne psihologije in pa tudi zahtevam delovne šole. Referent pa še posebej poudarja, da ljudska šola nima naloge pripravljati mladino za srednje šole, ampak podati ji temelje znanja, na podlagi katerih se lahko nadalje izobražuje.

—s **Šmarsko-rogaško učiteljsko društvo**, 3. maja 1924 v Rogaški Slatini. Od 67 članov navzočih 61.

O načelnih vprašanjih kmetijskega pouka, predaval tov. Verh. (Sprejet je bil predlog, naj se zopet prireajo kmetijski tečaji za učitelje).

—s **Učiteljsko društvo za mariborski šolski okraj**, 3. maja 1924 v Mariboru. Od 113 članov navzočih 87.

Produktivni zgodovinski pouk s posebnim ozirom na domači kraj, predaval tov. M. Vauda.

Ogledovanje mestnega muzeja, zvečer koncert učiteljskinec.

Sprejet je bil predlog, naj se oživotvori zopet kmetijski tečaji za učiteljstvo.

—s **Cerkniško-logaški krožek**, 3. maja 1924 na Blokah. Od 39 članov navzočih 38.

Bistvo fantazije ter njen pomen za vzgojo, predaval univerz. profesor dr. Fr. Veber.

O postanku svetovja, predaval tov. Peterlin.

—s **Učiteljsko društvo za Ljutomer**, 3. maja 1924 v Apačah. Od 63 članov navzočih 45.

Biološki razvoj živalstva, predaval tovariš Ivanjšič Ljudevit. Predavatelj dokazuje uvodoma na nekaterih primerih, da čisto med posameznimi živalmi in rastlinami ni najti bistvene razlike. Izvaja dalje, da za ločitev med obema čisto ne zadostuje ne gibanje, ne čutenje, niti razmnoževanje živali in rastlin. Zanesljiva opora je še edino kemična sestava in prehrana obeh. Pregledno je podal nato razvoj živali od prvotne stanice ter nje gibanju in razmnoževanju. Potom v to svrhu pripravljenih risb nas je vodil od praproste papučice, iskrnice, menjačice itd. čez spužve, ki jih je nazval kot nekaj prehod k sestavljenim živalim, koraljnice, klobučnjake, trdoživnjake do črvov, ki sprejemajo hrano pogostoma od svojega gospodarja. Pri vseh posameznih skupinah je na jako poljuden način orisal boj, ki ga bije žival vedno za svoj obstanek in razvoj. Radi pomanjkanja časa je moral tukaj svoje dobro zasnovano predavanje prekiniti, ki ga pa završi na prihodnjem zborovanju. V imenu navzočih se mu tovariš predsednik prav iskreno zahvali za temeljito zamišljen referat ter njegov trud.

(Ildže, vrelo Bosne!). Udeleženci naj se pripravijo na pot ne samo s telesno, temveč tudi z duševno hrano. Čitajte: Bosna in Hercegovina, izšlo menda v Mohorjevi družbi; Melik: Zemljepis in zgodovina!

7. Kdor izmed prijavljenih se je premislil in ne pojde na skupščino, naj nam to naznani, da ga pri pripravljalnem odboru odjavimo. Stvar je važna, ker že itak primanjkuje razpoložljivih prenočišč.

8. Iz centrale priporočajo, da si udeleženci, ki bodo imeli skupna prenočišča, vzamejo s seboj kako rjuho, blazino.

9. Ravnatelj višje pučke šole g. Angjelko Tomerlin v Djakovu vabi Slovence, da si na povratku ogledajo Djakovo in njega znamenitosti (Strossmajerjeva katedrala!). Ker to ni predaleč od Broda, se utegne ta ali oni poslužiti te ugodne prilike!

UJU poverjeništvu Ljubljana.

— **Razpored učiteljstva.** Te dni so prinesli listi vest, da se ima ustaviti vsako nameščenje učiteljstva, dokler se ne izvrši razpored po členu 37., a ni bilo rečeno, katerega zakona. Mnogi so že menili, da dobe zvišano stanarino, ki jo predpisuje člen 37. čin. zakona. Mišljen je pa tu člen 37. srbskega zakona o narodnih školama, ki se glasi: »Stečajem nepopolnjenega mesta in prazna mesta, ki se izprazni v teku šolskega leta, popolnjuje začasno minister prosvete z novim učiteljstvom. Začasni učitelji se lahko premeste le za kazen ali kadar se odda dotično mesto stalno na podlagi razpisa.« — Dodatno k temu so listi prinesli vest, da se pri novem učiteljskem razporedu upoštevajo v prvi vrsti prošnje onih učiteljev, ki so ostali brez službenega mesta zaradi tega, ker so njihova mesta bila po natečaju zasedena, potem onih absolviranih učiteljskihnikov, ki imajo pravico do imenovanja ter končno po možnosti vseh ostalih kandidatov. Prošnje naj se predložijo glavnemu arhivu ministrstva prosvete. — Najbrže se nanaša ta odlok le na Srbijo, ker je povzet iz srbskih listov. Če se nanaša tudi na Slovenijo, pa to znači, da je sedanji režim uvedel še večji centralizem nego je bil dosedaj, ko je ministrstvo prosvete začasna imenovanja stavilo izven svoje kompetence. Do nadaljnjega je novi minister prosvete izdal prosvetnemu oddelku v Ljubljani prepoved vsakega nameščenja in premeščenja.

— **Ostavka.** Inspektor prof. Rajič iz Celja je podal ostavko na inspektorsko mesto v ministrstvu prosvete in je na njegovo mesto imenovan prof. Ovse-nik iz Ljubljane.

— **Tečaj za socijalno naobrazbo učiteljc.** ki ga je priredilo Društvo slovenskih učiteljc v dne 4. do 10. avgusta v Ljubljani, je uspel vsestransko sijajno. Vseskozi stvarna vsebina, ki so jo podali predavatelja oziroma predavatelj, je bila tako ugodno izbrana, da je našla pri vseh udeleženkah globok odmev. Prav posebno so se ogrele za ideje, ki jih je podala gđc. Štebijeja. Poleg tega pa so bile s poseti raznih prekorskih zavodov poučene o potrebah našega naroda za njegovo procvit in napredek ter odstranitvi ovir k temu. Vse je prevzela želja, naj se tak in slični tečaji prirejajo vsake počitnice. Zahvala gre v prvi vrsti g. predsednici Društva slovenskih učiteljc g. Viti Zupančičevi, ki je to misel sprožila, dalje ravnateljstvu akademškega kolegija, ker je dalo na razpolago prostore za predavanja ter prenočišča zunanjim udeleženkam in pa Zvezi kulturnih društev, da je poslala svoje izborne predavatelje.

— **Razmeščaj učitelja po osnovnim školama u Srbiji.** Ministarstvo Prosvete donelo je rešenje, da se učitelji i učiteljice, koji nisu utvrđeni stečajem, postavljaju samo po osnovnim školama u Južnoj Srbiji, pošto u Severnoj Srbiji sve osnovne škole imaju dovoljan broj učitelja i učiteljica. Postavljanje učitelja i učiteljica po osnovnim školama u Severnoj Srbiji neće se vršiti stoga, što se predviđa redukcija većeg broja školskih odeljenja.

Akontacije so došle za sledeče učitelje in učiteljice: Matko Kante, Matija Hiti, Fran Rayter, Hinko Paternost, Anton Porekar, Martin in Peter Repič, Gustav Vodušek, Josip Zajec, Janko Jeglič, Ivan Pipan, Jos. Lasbaher, Roza Kosi-Korbar, Anton Likozar, Fran Jeglič, Fr. Zidar — prof., Klotilda Golf, Fr. Gaberšek — v. š. n., Jos. Fistravec — prof., Ivan Kit, Fr. Ratej, Ivan Košan — prof., Ivan Bele, Bož. Valenta, Jak. Dimnik, Iv. Kiferle, Ferd. Kalinger, Mih. Bregant, Ant. Petriček, Jos. Drnjač, Fr. Trost, Jos. Cepuder, Iv. Povh, Iv. Kern, Leop. Punčuh. Akontacije prejmejo imenovani v par dneh.

— **Beda upokojeencev s polnimi leti.** Umirovljen sem bil po 41 službenih letih 31. marca t. l., razrešen aktivne službe 11. marca t. l. in že 1. aprila t. l. mi je bila ustavljena aktivna plača. Od tega časa nisem pa še prejel ne pokojnine, niti ne akontacije, akoravno sem takoj za oboje prosil in prošnjo popolnoma pravilno opremil. Naravno se nahajam pri takih razmerah v obupnem položaju in s strahom gledam v bodočnost. Ali absolutno ni mogoče pokojninskih zadev hitreje rešiti? (Znano je, da se nahajajo v sličnem položaju tudi drugi v pokoj stopivši državni uslužbenci.) Z obvestilom prosvetnega oddelka, da sem bil uradno upokojen, sem prejel tudi rešenje ministrstva prosvete, v katerem je natančno navedeno, da sem uvrščen v 1. grupo II. kategorije ter koliko znašajo dohodki dotične stopnje. Zato pač odpade vsako nadaljnje izračunavanje in pokojnina se lahko v najkrajšem času nakaže. Nepotrebno se mi tudi zdi, da morajo učitelji, ki imajo polna službena leta in so bili uradno upokojeni, za nakazilo pokojnine prositi. Oblast je pač na podlagi dokumentov, ki jih ima na razpolago, take učitelje upokojila in naj jim tudi nakaže pokojnino z istim odlokom, s katerim se je izvršila upokojitev po členu 152. uradniškega zakona. S sedanjim postopanjem se stvar le zavleče in upokojenec po nepotrebnem trpi. Stanje v pokoj stopivših državnih uslužbencev je sedaj žalostno. Človek se ustraši besed »upokojen si«, ker ti dve besedi značita: Zda se prične Tvoj križev pot. Toda kakor se je že marsikaj v naši domovini na bolje obrnilo, mora se tudi v tej zadevi. Tako se bo krog nezadovoljencev zmanjšal in točna uprava bo najboljšo priporočilo, da vzljubi narod državo ter izginejo njeni nasprotniki s površja.

— **V ministrstvu prosvete v Beogradu** je nastopil pretečeni teden svoje mesto g. Pavel Flerč. Članstvo opozarjamo naj se obrača nanj le potom organizacije, ker se da marsikatera zadeva tu rešiti, da se ga po nepotrebnem ne obremenjuje in da se tu opremijo urgence s potrebnimi podatki, brez katerih je težko zasledovati akt.

— **Iz Kamnika.** — Gospod Matko Kante, okrajni šolski nadzornik kamniškega okraja je imel ob vstopu v zasluženi pokoj dve odhodnici. Prvo mu je priredilo ob priliki zbora šolskih upraviteljev dne 11. junija t. l. učiteljstvo obojih strank, drugo pa dne 31. julija t. l. kamniško uradništvo. Govorniki, ki so bili sreski poglavar dr. Ogrin, predsednik okr. učit. društva Tomo Petrovec, preds. »Sl. Zv.« Igljč in nadučitelj Toman, so natančno očrtali njegovo dolgoletno in vzorno nadzorniško službovanje. — Bil je izvršten in priznan šolnik ter je dovršil svojo težko nalogo izborni. Vse svoje službovanje je posvetil mladini, narodu in državi ter si pridobil s tem neveljnih zaslug. Učiteljstvu je bil strog, a nepristranski nadzornik, velik prijatelj, ljubezniv in odkritosrčen tovariš. Zato ga bo težko pogrešalo. Učiteljstvo, ki ga bo ohranilo v trajnem spominu, mu želi dolgoletno veselo in zadovoljno življenje. — Gospod nadzornik se je ves ginjen zahvalil učiteljstvu za laiskave besede in omenil, da mu je bila pri srcu vedno dobra šola, narod in lepa naša domovina, kateri hoče tudi v bodoče posvečati svoje skromne moči. Posebno pa ga veseli, da ga bo ohranilo učiteljstvo v lepem spominu.

— **Legitimacije za rezervne oficirje.** Komanda ljubljanskega vojnega okraja razglašja: Po nalogu g. ministra vojne in mornarice A. Dj. Br. 23.365 od 15. septembra 1924, mora imeti vsak rezervni oficir legitimacijo s sliko, izdano ob pristojnega vojnega okraja. Vsled tega se pozivljajo vsi gg. rezervni oficirji, da se osebno zgledajo pri tukajšnjem vojnem okraju, da dobijo tozadevne legitimacije, ki se bodo izdajale vsak dan, izvzemši sobote, nedelje in praznike, od 16. do 18. ure. Ob tej priliki naj vsak g. rezervni oficir prinese s seboj svojo sliko in vse dokumente (vojaške in civilne).

— **Tovariši maturanti iz leta 1904.** Dvajsetletnico mature obhajamo nepreklicno v soboto 16. t. m. Sestanek ob 12. uri na verandi restavracije »Zvezda« pri skupnem obedu. Pridite vsi in točno. — Fegic.

— **Maturantom moškega učiteljskega iz leta 1914.** Na željo tovarišev, ki so sedaj v Ljubljani, sklicujem sestanek zadnjih ostankov našega letnika na dan 18. avgusta ob 10. uri dopoldne. Zbirališče na vrtu »Zvezde«. Nadaljnja »ekskurzija« po osebnem dogovoru. Posebne želje na moj naslov: Pirc, Na mivki 9. — Tov. pozdrav!

— **† Filip Hauptman.** Dne 2. avgusta t. l. je izdihnil svojo blago dušo po težki in zavratni boleznini upokojeni nadučitelj g. Filip Hauptman v Svečini. 29 dolgih let, skoraj eno dobo človeškega življenja, je odgojeval in izobraževal mladi rod v pravem duhu za življenje pod skrajno težavnimi političnimi in socialnimi razmerami, na skrajni severni meji naše očetnjave, v Svečini. Bil je svoječasno izpostavljen najgršim klevetam in nakanam narodnih protivnikov, ki jim je bilo renegatstvo največja človeška dika. Obilo zaslug za šolo, narodno prosveto in dobrobit svojih sovaščanov si je stekel pokojnik. Ob vstopu v pokoj mu je izrekel svoječasni višji šolski svet pohvalno priznanje. Svojem je bil ljubezniv in skrben oče, svoji ženi pa najkrepkejša opora in srčen življenjski drug. Krepak, zdrav, dovtipen, optimističen, pogled obrnjen v solnce, korakajoč neomajno svetlobi, luči nasproti, se predstavlja našim razbolelim očem. O njem pač veljajo pesnikove besede: »Visoko čislam učenjaka, ki nam preganja temo zmot, še bolj pa čislam poštenjaka, ki ve in hodi pravo pot!« Zato smo prepričani, da živi njegov duh v spoju vsevesoljne ljubezni, v naših dušah pa bo živel prijatelj Filip do konca naših dni!

Albin Spreitz.

— **Podpora za zidanje osnovnih šol v Dalmaciji.** Odobrena je pomoč dalmatinskim opštinama za zidanje novih osnovnih škola u ukupnoj sumi od 590.000 dinara i to: Gornjoj Vučetici 10.000, Obrovcu 40.000, Kistanju 50.000, Vrliki 40.000, Muđu 50.000, Imotskoj 100.000, Skradinu 50.000, Tjiesnu 15.000, Kninu 60.000, Škripu 10.000, Gornjem Humcu na Braču 15.000, Šibeniku 50.000 i Sinju 100.000 dinara.

— **Nova zgradba ministrstva prosvete.** »Politika« piše: Udvorištu Ministarstva Prosvete radi se od pre nekoliko dana na odkopavanju zemljišta koje je rezervisano za podizanje jedne šestospratne palate za potrebe ministarstva. Oskudica u prostorijama veća je u ovom ministarstvu nego i u jednom drugom. Za smeštaj nekoliko odeljenja ono je moralo uzeti pod kiriju dve zgrade koje gledaju na Balkansku ulicu. U ovogodišnjem budžetu predviđeno je četiri miliona dinara za podizanje zgrade Ministarstva Prosvete. Podizanje nove šestospratnice, koštaće samo tri miliona i sto hiljada dinara. Po to je izdata izrada licitacijom. Ako bi eventualno nastupio porast cena, suma predviđena u budžetu biće ipak dovoljna da obezbedi zidanje. Kad nova zgrada bude gotova, u nju će se preseliti sva odeljenja i kancelarije iz stare zgrade, kako bi se na ovoj dozidala još dva sprata. Tada će obadve zgrade Ministarstva Prosvete imati po devedeset osam soba koje su upotrebljive za kancelarije. Izmedju nove i stare zgrade koje će biti vezane jednim prostranim hodnikom, ostavljen je prostor od dvadeset kvadratnih metara za dvorište. Fasada nove zgrade gleda na projektovanu ulicu u Generalnom Planu Beograda, koja ima da veže Devojačku ulicu sa Balkansom, prolazeći izmedju Druge Ženske Gimnazije i Ministarstva Prosvete. Nova zgrada treba da bude gotova, po ugovoru izmedju ministarstva i licitanta, za dve stotine radnih dana.

— **Hladnokrvno dekretirana upokojitev 65-letnikov** dela onim, ki naj prepušte uradno stanovanje nasledniku, hude skrbi, ker je povsod vse zasedeno, pa če tudi ne, se zaradi prevelikih davkov branijo hišni gospodarji sprejemati nove stranke. Ker se šolska oblast ne briga za nadaljno usodo na ceste vrženih, si pomagajmo sami ter obveščajmo drug drugega, če se v dotičnem službenem kraju nudi kak koticček, kamor bi se učiteljska dvojica brez otrok vsaj približno stanovsko primerno mogla naseliti. Kdor izmed cenjenih g. tovarišev ve za kako tako priliko, naj poroča vodstvu

deške osnovne šole Trbovlje-Vode, pošta Trbovlje I.

— **Gospodinjske šole v Bosni.** V svrhu pospeševanja ljudske naobrazbe je ministrstvo prosvete sklenilo, da se početkom meseca septembra otvori v Bosni in Hercegovini večje število gospodinjskih šol in analfabetskih tečajev. V isto svrhu se ustanove prosvetni zavodi tudi v drugih pokrajinah Jugoslavije.

— **Ljudsko šolstvo v Dalmaciji.** Ministrstvo prosvete je nedavno odobrilo znaten kredit za gradnjo novih šolskih poslopj v Dalmaciji.

— **Število članstva UJU narašča tudi na Hrvatskem.** Letos se je dvignilo članstvo UJU na Hrvatskem za 400, t. j. od 1571 na 1960 članov.

Učiteljski pravnik.

— **Š Meščanske šole, vrednost izpričeval za razvrstitev po uradniškem zakonu.** Ministrstvo prosvete kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev, oddelek za osnovno šolstvo. O. N. br. 28.230, 2. julija 1924 v Beogradu. V zvezi z odlokom O. N. br. 19.213, od 4. maja 1921 in na osnovi mnenja Glavnega prosvetnega sveta S. br. 177 od 11. marca tega leta je izvolil g. minister prosvete s svojim odlokom O. N. br. 11.896 od 2. julija tega leta odločiti: da je štirirazredna meščanska šola v zadevah uradniškega ranga enakoveljna dovršeni štirirazredni srednji šoli — gimnaziji.

— **Š Ali pripadajo selitveni stroški učitelju, ki dobi službo na podlagi prošnje in razpisa?** Ministrstvo prosvete je z zadnjim odlokom na podlagi čl. 71, al. 3 uradniškega zakona odločilo, da ne pripadajo prosilcu selitveni stroški, ker so premeščenj, »po svoji lastni prošnji«. Na povsem drugo stališče se je v enakem slučaju postavilo ministrstvo financ l. 1921, ki smatra prošnje za službena mesta na podlagi razpisa kot službeno državno potrebo in s tem utemeljuje, da pripadajo selitveni stroški prosilcu, če prosi za službo na podlagi razpisa. In sicer se odlok min. financ glasi sledeče: Ministrstvo Financija, Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, Generalna direkcija drž. računovodstva, D. R. Br. 111.061, 14. avgusta 1921. god. u Beogradu. — Ministrstvu Prosvete — odeljenju za osnovnu nastavu. Povodom jednog konkretnog slučaja, to je Ministarstvo pismom svojim O. N. Br. 31.078 od 3. ov. mca. molilo Direkciju za objašnjenje: da li učitelji-ce narodnih šola, premešteni stečajem po čl. 35. zakona o narodnim školama, imaju pravo naknade putnih i selitbenih troškova na osnovu čl. 33. pod. b) Uredbe D. R. Br. 96.000/20 Direkciji je čast na to dati ovaj odgovor: Tačkom 33. pod b) Uredbe D. R. Br. 96.000/20 jasno je određeno da na naknadu selitbenih troškova iz državne kase državni službenici imaju pravo kad se premeštaju na osnovu konkursa (natečaja) službenih mesta. Stoji fakat, da se na konkurs za popunjavanje upražnjenih učiteljskih mesta zainteresovana lica javljaju molbom, ali te molbe nemaju u svemu karakter onih molba, što se običnim prilikama, bez objavljenog konkursa, podnose, a o kojima je reč u tač. 34. pod b) pomenute Uredbe. Jer dok ove poslednje potiču jedino usled potrebe i želje dotičnog lica, dotle kod premeštaja na osnovu konkursa bitnu ulogu igra i državna, službena potreba da se odnosno upražnjeno mesto popuni. Prema tome učitelji-ce, premešteni na osnovu konkursa, imaju nesumnjivo pravo na naknadu putnih i selitbenih troškova. — Po naredbi Min. Financija: Načelnik, Mil. L. Vasović, s. r. — Dasi je videti čl. 71 uradniškega zakona na prvi hip popolnoma jasen, obstoja le dvom, če so mišljene v čl. 71 al. 3 prošnje z ozirom na razpis. — Kakor smo prejeli informacije tudi na prosvetnem področju za Srbijo, Vojvodino in

V novi obleki

namreč v rjavo-modro-beli etiketi je sedaj v prometu davno preizkušeni in priljubljeni »Pravi«; **FRANCKOV**; kavni pridatek v zabojčkih. — V varstvo proti ponaredbam se na tej novi etiketi posebno iztičejo glavna obeležja, namreč ime »Frank« in »kavni mlinček«. — »Pravi«; **FRANCK**; z mlinčkom je kavi tako potreben, kakor začimba juhi. —

Črnogoro tako prakticirajo, da se povrnejo selitveni stroški vsem kompetentom, ki dobe službo na podlagi razpisa.

Obrambni vestnik.

—ob Klerikalni kaŝipot vsemu učitelstvu. »Slovenski Gospodar« in »Straža« kaj rada napadata učitelstvo. Brusi si svoj strupeni jezik na »Udruženju jugoslov. učiteljev« ter pridno sikata na učiteljski stan. Skoro vsaka številka teh listov bruha strup na nas, kakor da gre za stavo, ponižati naš stan pred narodom za vsako ceno. Ti napadi naj nam bodo izpodbuda, se še bolj okleniti svoje organizacije ter izvrševati točno to, kar je pokrajinska skupščina UJU v Krškem sklenila. Ti napadi naj kažejo vsakemu zavednemu učitelju in učiteljici tudi pot, po kateri naj hodi.

—ob O preganjanju naprednega učitelstva in uradništva piše »Jutro«: Klerikalci delajo liste, katere državne uslužbenec bi odpustili ali upokojili. A stvar ne pojde tako lahko, ker imamo Državni svet, ki deluje in sodi pravično. Učiteljem ne morejo blizu, ker jim je že po dosedanjem zakonu zajamčena stalnost in »nepremestljivost«. Tako tudi sodnikom rednih sodišč. Glede drugih državnih uslužbencev se klerikalni teroristi tolažijo s čl. 234. činovniškega zakona, ki suspendira »stalnost« do 1. septembra 1926. Toda suspenzija stalnosti ne daje vladi pravice, da uradnike premešča in upokojuje po slobodni volji. Razlika med »stalnostjo« in »začasnostjo« je potegnjena s povsem drugih kriterijev. Da bi bili vsi državni uslužbenci, ki jim je po členu 234. odvzeta stalnost, danes še »začasni«, tega pač nihče resno ne more trditi. Kaj je zakonodavec hotel povedati z nenadno interpoliranim členom 234., o tem si večina pravnikov zaman beli glavo. Člen 141. veli, da se »državni uslužbenec ne sme upokojiti, preden dovrši število službenih let, potrebnih za dosego polne pokojnine«, razen izjemnih primerov, ki jih navaja člen 141. Nikjer ni povedano, da k pojmu stalnosti spada neupokojljivost. Z ozirom na nejasnost člena 234. in zvezo s členom 224. pač ni možno v suspenziji stalnosti videti suspenzijo neupokojljivosti, ampak največ suspenzijo nepremestljivosti, razen tega pa tudi raznih drugih s stalnostjo vezanih ugodnosti. Ne more se tajiti, da bi se dalo v suspenzijo »stalnosti« položiti tudi ta zmisel, da se lahko v tem času vsakega činovnika upokoji, a nejasnost, zagrešena od zakonodavca, pač ne more iti prizadetemu v kvar, ko gre za omejitve občega v zakonu priznanega načela. Državni svet se v razlagi člena 234. drži stališča, ki je

prijazno pravicam uradništva, kakor je to ves zakon do »Prehodnih odredb«. Penzioniranje državnih uslužbencev torej ne pojde. Kdor bi padel pod upokojitve, se pritoži na Državni svet. Sicer pa naj z ozirom na člen 234. pazi, da mu bo po stari pragmatiki v primeru upravičene upokojitve priznana pokojnina na podlagi poslednje plače, t. j. plače, ki jo prejema po novem zakonu. Tudi v tem primeru poskrbi, če ne gre drugače, za remeduro pritožba na Državni svet. Ravno tako je izključeno, da se uradniki stavijo »na razpoloženje«, ako za to ni po zakonu predvidenih pogojev. Nova vlada se bo zaradi preganjanja uradnikov prav kmalu nahajala pred Državnim sodiščem, ki bo že znalo privedi zakon in pravico do zmage.

—ob Nesramna beležka o našem učitelstvu, tako piše »Tabor«: »Slovenec« je prinesel te dni med svojo ostalo ofenzivo proti naprednemu uradništvu tudi izzivajočo beležko, v kateri cinično javlja, da je do nadaljnjega ukinjen sprejem v Slomškovo zvezo. Kakor ostalo grmenje, tudi ta psovka ni padla nikamor drugam kot nazaj v škofovo tiskarno. Klerikalci naj bodo le pomirjeni. Slovensko učitelstvo ni klonilo najhujšemu klerikalnemu terorizmu pred vojno in Slomškove zveze v mariborski oblasti tudi po prevratu, niti pod ero dr. Verstovškevega prosvetnega ministroma, niso mogli ustanoviti, čeprav se je dr. Verstovšek sam pripeljal na dotično zborovanje. Nasprotno, Slomškova zveza je ostala tudi po prevratu v očeh vsega učitelstva tako ponižujoča firma, da so se v Mariboru v navzočnosti samega dr. Verstovškega klerikalni učitelji sami uprli (n. pr. celo voditeljica katoliške misli med krščanskim ženstvom, ki bo govorila na klerikalnih mladinskih dneh, ravnateljica Štupca). Beležka o preklicu je bila torej vsaj zelo, zelo neumestna.

Naša gospodarska organizacija.

O ZAČETKU SLOVENSKE UČIL IN SAMOUČIL.

(Malo 50-letnice.)

»Kanst du selber kein Ganzes sein.

So füß Dich als dienendes Glied dem Ganzen Dich an.«

Na te vrstice slavnega Götheja se spominjam vselej, kadar čitam o »Tvornici učil in šolskih potrebščin«. Kako se divim temu velikanskemu podjetju pogumnega slovenskega učitelstva v Ljubljani, kako na tihem

hvalim, pojem slavo podjetnim tovarišem!

Kako težko je bilo pred leti, pred 30, 40 in 50 leti glede preskrbe šolske mladine s samoučili in učitelstvom z najpotrebnejšimi učnimi pripomočki! Toda tudi pred 50 leti se je malo število hrabrih učiteljev trudilo, da bi kot člani nevelikega števila rodoljubov koristili v pogledu nabave učil in samoučil in pripomočkov k večjemu šolskemu napredku.

Osnovali so v Ljubljani društvo »Narodna šola«, ki je revnim šolam brezplačno pošiljalo (ali vsaj po jako znižanih cenah) učila in samoučila, namreč razne zvezke za lepopisje in spisje in druge pisanke ter risanke. Toda vse to blago je nekako do leta 1873./74. imelo le nemško lice: »Schreibtheke«, »Zeichen-theke«. To šolsko blago je imelo na licu le kakšno obskurno sliko, slabo sliko, kakšne zveri ali kaj sličnega. Papir je bil večinoma slab in niti vreden svoje sicer ne previsoke cene.

Izdelovalo se to blago niti ni doma na Slovenskem. Temu nedostatku je hotela odpomoči »Narodna šola« in med drugimi tudi pisec teh vrstic, ki je bil takrat šolnik v Ljutomeru. Prigovarjal je raznim slovenskim knjigarjem, sicer si pa takrat noben naših knjigarjev ni upal imenovati »slovenski« knjigar) in tiskarjem v Mariboru, Ljubljani, Novem mestu, naj izdajo in založijo pisanke in risanke s slovenskimi napisi. Ali nobeden si ni upal. Slovenščina je bila takrat tako brez veljave in obsovažena od strani oblastnih faktorjev, da so se založniki bali, da ne bodo nič prodali tega slovenskega blaga. Kar si pa privatniki niso upali, tega se je lotil v letih 1870.—1878. pisec teh vrstic.

Tiskati je dal pri tvrdkah v Brnu in v Pragi slovenske pisanke in risanke. Na pisankah sta bila slovenska zemljevida Kranjske s sosednjimi pokrajinami in Avstro-Ogrske. Tiskarne v omenjenih mestih so na zahtevo založnika preskrbele tudi dober papir, in cena ni bila visoka, pisanka le po 2 krajcarja, risanka dražja. Reklamo je delal pisec po svojem listu »Slovenski učitelj« (Maribor, 5 letnikov 1873.—1877.) in njegovi tovariši, slovenski učitelji. Trgovci in kramarji so to slovensko blago večinoma radi kupovali, dasi so se ga malo prej ogibali, ker so se večinoma bali nemškutarskih nadzornikov in uradnikov.

I. L.
—g. Ganglov kamen za učiteljski konvikt v Ljubljani. Tov. Ljudevit Stiasny, okrajni šolski nadzornik v Krškem, Din 100 namesto venca o smrti nadučitelja Valentina Burnika v Metliki. — Neimenovan Din 5. — Tov. Josip Trobiš in tov. Justina Trobiš, oba z Bučke, Din 20. — Današnji izkaz: Din 125; zadnjič izkazali

nih Din 21.875; skupaj z današnjim izkazom: Din 22.000. — Lepa vsota! Znak naše stanovske zavednosti in požrtvovalnosti. Triindvajseti dinarski tisočak nam priha na sprti. Sprejmemo ga z odprtim srcem in radodarnimi rokami! — »Bratje, v svoje brazde sejmo, sebi obresti od svojega štejmole!« (E. Gangl: »Moje obzorje«.)

Jakob Dimnik, blagajnik.

Po sklepu lista.

Tovariši in tovarišice ptujskega okraja, ki se udeležijo glavne skupščine v Dubrovniku se opozarjajo, da javijo udeležbo takoj strok, tajniku poverjenišva UJU v Ljubljani. Članske karte dobi vsak pri svojem šol. vodstvu uverjenje za četrtinsko vožnjo pa pri tov. nadučitelju Gorupu v Ptuj. — Predsednik.

— UČITELJE - KNJIŽNICARJE IN ONE, KI SE ZANIMAJO ZA KNJIŽEVNOST opozarjamo, da je Učiteljska tiskarna razposlala vsem šolskim vodstvom svoj najnovejši »KATALOG« vseh slovenskih knjig. Šolski voditelji naj dajo katalog na upogled tudi učitelstvu in naj ga učitelstvo tudi samo zahteva od voditeljev. Učitelje - knjižničarje narodnih knjižnic, katerim katalog pomotoma ni bil odposlan, opozarjamo, naj ga takoj zahtevajo po dopisnici za svojo knjižnico in jim ga tiskarna naknadno brezplačno pošlje. Tudi učitelji, ki si hočejo nakupiti knjig, ga dobe.

Odgovorni urednik: Franc Štrukelj. Last in zal. UJU — poverjen. Ljubljana. Tiska »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani.

Globoko potrta naznanjam vsem sorodnikom, tovarišem, tovarišicam in znancem prežalostno vest, da je moj iskreno ljubljani soprog, skrben oče in zvest tovariš

GABRIJEL GRILC

nadučitelj

v ponedeljek 11. t. m. v 40. letu svoje starosti nenadoma umrl.

Pogreb predragega pokojnika se vrši v četrtek 14. avg. ob 10. uri dopoldne.

Studenc pri Krškem, 12. avgusta 1924.

Dragica Grilc-Dostalova v imenu otrok in sorodnikov.

NAROČAJTE VSE ŠOLSKÉ POTREBŠČINE

v

UČITELJSKI TISKARNI IN TVORNICI UČIL IN ŠOLSKIH POTREBŠČIN

V LJUBLJANI, FRANČIŠKANSKA ULICA 6.

TVORNICÁ UČIL IN ŠOLSKIH POTREBŠČIN V LJUBLJANI

priporočá

svojo bogato zalogo nagačenih živali, računal z 20 in 100 kroglicami, šestil, ravnil in trikotov za tablo, risalnih desk iz smrekovine in lipovine, stojal za zemljevide in druge šolske potrebšćine.

V zalogi ima tudi steklenice za kuhanje vseh velikosti, epruete, razne cevi, retorte, špiritove svetilke, lesena stojala za eksperimentiranje, tlakomere, aneroide, toplomere, kompase, magnete, leče, svinčnice, zemljevide itd.

Po naročilu izdeluje tudi šolske klopi, table in opremlja šolske sobe najmodernejše in najsolidnejše.

cene konkurenčne.

Postrežba solidna.